

mejor es que los jóvenes crean en unos principios de vida, aunque sean falsos, y los obedezcan, porque si descubren, gracias a la filosofía, que no son auténticos, los desobedecerán y no atenderán a ningún otro orden. Platón tampoco confiaba en la democracia.

La historia de la filosofía está íntimamente asociada a la historia de la libertad y de los regímenes más democráticos. La palabra «filosofía» se emplea, a menudo, de modo laxo para señalar sistemas de pensamiento, y se habla de filosofía hindú o china. También se habla de «filosofía para niños». No es este mi punto de vista. Creo que la filosofía es occidental al menos hasta el siglo xx ha habido sabiduría y poesía no occidental, pero no filosofía. Y, por otra parte, no se puede enseñar a los niños cómo es el mundo al mismo tiempo que se les hace dudar de que el mundo sea así y así.

Pero nuestros jóvenes pueden entender que el mapa con el que han caminado hasta ese momento no es el territorio. Platón sabía que lo podían entender, que podían aprender a dudar, solo que no quería que eso sucediese, le daba miedo, le parecía que se sacudirían demasiado deprisa toda autoridad y no sabrían encontrar otro camino. Los profesores de filosofía de la enseñanza secundaria no tenemos miedo de enseñar a dudar y además en la actualidad nos parece una garantía de democracia, de libertad y de creatividad.

L'ART DE MASTEGAR ABANS D'ENGOLIR

Tobies Grimaltos

En els temps que corren, de globalització econòmica i banalització dels discursos i la informació, és una qüestió primordial saber i decidir quin tipus d'educació volem i, en conseqüència, quin tipus de ciutadans creiem que hem de formar, o si volem ciutadans en el sentit ple i ample de la paraula. Perquè, per tal de tenir una societat vertaderament democràtica, calen ciutadans que pensen per ells mateixos, que siguen capaços de sotmetre a anàlisi, que sospesen i avaluen, les idees i opinions, aquells missatges i eslògans cada vegada més simples, menys argumentats —que apel·len a les passions i no a les raons, no a la veritat, sinó als desitjos—, que cada vegada són més freqüents. No debades es diu que vivim en la cultura de la postveritat. Avui més que mai s'imposa ensenyar els alumnes, els ciutadans, a ser els amos dels seus propis pensaments, a no fer seus els pensaments dels altres sense haver-los primer avaluat, explorat i contrastat; cal ensenyar-los a mastegar abans d'engolir. Perquè la tendència és justament la contrària, cada vegada s'engul més, i més rodes de molí, sense perdre ni un segon a mastegar. I ja sabem quines conseqüències, no sols polítiques, està tenint tot això, tenim molts exemples darrerament, massa, a nivell global. Sense pensament autònom, a més, el fanatisme és un perill constant. Fins i tot per seguretat cal formar individus capaços de reflexionar, de deliberar.

No és una mala cosa filtrar, escutar i examinar amb cura el que se'ns vol fer pensar: hem dit que hom ha de ser l'amo de les seues creences, i no ho pot ser si no jutja primer i intenta aclarir allò que no li és clar o palés. És bo que hom siga l'amo de les seues opinions i no un mer receptor passiu del que altres diuen o pensen. Si hom no jutja, aleshores s'empassa prejudicis i això no és bo, perquè els prejudicis són pressupòsits acceptats sense cap qüestionament que, d'alguna manera, tanquen i estreten el camp de visió i de possibilitats, amb el convenciment, per part de qui així ho fa, que no hi ha una altra forma noble o raonable de fer o de pensar. Els prejudicis són constructors de murs que tanquen l'espai a la raó, que esdevenen invisibles i, en conseqüència, indestruïbles. Són pensaments no pensats per un mateix, és a dir, que no han estat sotmesos a l'escrutini, a l'anàlisi i la ponderació. Són assumpcions que formen o deformen, constitutius d'heteronomia. I que, com s'han acceptat sense pensar, es mostren especialment resistents a les evidències. Però, les creences han de ser el resultat de les evidències de què es disposa i ser proporcionals a elles. Per tot això aprendre a assumir la distància crítica suficient per proporcionar les unes amb les altres és quelcom valuós. I cal, a més, saber cercar les evidències rellevants, avaluar-les i concedir-los el seu pes real.

No diré jo que la filosofia siga l'única matèria que ajuda en aquest propòsit, però el ben cert és que ho fa, i, tal com estan les coses, cal defensar-la quasi com una de les poques esperances que ens queden en una societat on, a més, els principis del neoliberalisme econòmic remen clarament en contra; que vol individus eficients, superespecialistes i poc reflexius; on l'educació es tendeix a concebre únicament en funció de les demandes del mercat.

D'altra banda, cal tenir present que la nostra manera de pensar, de concebre la vida, el món i les relacions humanes és en una bona mesura el resultat d'una tradició filosòfica que, malgrat tot, no se sol conèixer. Estudiar aquesta tradició és ben profitós per completar la tasca de què

venia parlant: veure que les maneres de pensar canvien i evolucionen i que no és tan clar que la pròpia siga en absolut inqüestionable, que tota forma de pensament ha tingut un origen, que res no és expressió d'una necessitat, que revisar, reconsiderar i qüestionar el que hem rebut no sols és possible sinó recomanable. Perquè hi haja evolució, cal que hi haja qui sotmeta a escrutini i crítica qualsevol posició, qualsevol pensament, qualsevol manera de veure i considerar les coses. I la filosofia és una eina ben útil en aquesta tasca també.